

10.09.03. Møde i verdens mest demokratiske organisation” – WTO:

Multilateralismen har det forresten fint

Interview med Christian Friis Bach

Af Clement Behrendt Kjersgaard, RÆSONs chefredaktør

1. Kvantet springet
2. En lille bitte smule optimist
3. Symbol og substans
4. USA taber pusten
5. Til Kongressens overraskelse
6. Farvel til handelskrigene
7. Dybt nede i den franske folkesjæl
8. Drømmeorganisationen
9. Verdens mest demokratiske organisation
10. Udvid WTO's dagsorden
11. Hvor VK burde følge USA
12. Ud af den negative spiral

1. Kvantet springet

Nu har du deltaget i de her internationale forhandlinger i 15 år. Hvordan var stemningsforskellen fra dengang til i dag?

CHRISTIAN FRIIS BACH CFB: Den er *meget* anderledes. Man kan sige: den globale værdidebat... og det er jo sådan noget, vi snakker meget om i dansk politik for tiden: 'at man tager *værdidebatten*, og når man har taget den, så ændrer verden - eller Danmark - sig af sig selv'. Og hvis man kigger på den globale værdidebat, så er der sket et kvantespring i løbet af de sidste 10-15 år. Da jeg startede i slutningen af 80erne og starten af 90erne med at deltage i internationale møder kunne et ord som korruption overhovedet ikke nævnes. 'God regeringsførelse' - bare det at nævne ordet i de tekster, som der blev diskuteret, det var stort set umuligt. Og det dræbte møderne og diskussionen om de her ting fuldstændigt. I dag diskuterer man rask væk korruption. Man diskuterer næsten *kun* god regeringsførelse - og man er nået langt i substansen: Hvad vil det sige at drive et land fornuftigt? Det er alt fra menneskerettigheder over den økonomiske politik til at have nogle domstole og noget politi, og på den måde har verden - og *værdidebatten* - virkelig udviklet sig meget, meget flot i de løbet af de sidste 10-15 år.

Skabt af de internationale topmøder - tilbage fra Rio til Johannesburg, København Cairo og Beijing, alle de møder, de har virkelig trods alt flyttet den globale værdidebat. Nu skal det så blive til *rigtig politik* - ude i landene, og det er det godt på vej til.

Du lyder meget optimistisk på det? Jeg synes ellers godt man kan få det indtryk, i hvert fald i pressen og i den danske offentlighed, at der er en grad af pessimisme?

CFB: Se på hvad der sker. Der er mere end 500 internationale miljøaftaler nu - mange af dem fungerer ikke, men flere af dem fungerer faktisk - nogle af dem endda *bedre* end man havde forventet. Det fredsbevarende, fredsskabende arbejde er i dag af et helt andet omfang end det var før 1990. Der var tre gange så mange operationer i 90erne som der var i de foregående 50 år. Den internationale krigsforbryderdomstol smider forbrydere i fængsel og det normskabende arbejde - fødevarestandarder miljøstandarder, tekniske standarder – udvikles med rivende hast. Det multilaterale samarbejde bliver udviklet fantastisk i de her år. Hvis man sådan tager rækken igennem, så har det multilaterale det godt.

Så siger man, at der så er krise, fordi amerikanerne lige pludselig trækker sig lidt tilbage og ikke synes det multilaterale er så spændende, fordi de hellere vil have at gøre med koalitionen og deres venner, men trods alt så møder amerikanerne - hver gang de skal noget - *alligevel* op i FN's sikkerhedsråd og de kæmper en kamp for at få FN til trods alt at give dem et eller andet form for stempel. Så FN er den organisation, man henvender sig til for at få legitimitet og legalitet, når man foretager sig ting her i verden. Og dét er også en anden situation end det var for 20-30 år siden. Så på den måde, hvis man kigger på det historisk, og hvis man kigger på det i forhold til hvad der sker i *dansk* politik, så er den internationale politik rykket utroligt flot i løbet af de sidste 10-15 år.

2. En lille bitte smule optimist

Den udvikling er ikke noget, der har fået et fur her med de sidste par år?

CFB: Nej, det går op og ned. Der sker tit det at så når det globale går lidt i stå så blomstrer det regionale op. Så begynder landene ligesom at finde nogle regionale modeller, i en periode - og så derefter, når det regionale så ligesom har modnet sig og udviklet sig, så tager det globale endnu et spring fremad. Så der er sådan en dynamik i det internationale samarbejde hele tiden, hvor det nogle gange er det regionale samarbejde, der rykker, og andre gange det globale. Og de ting hænger i virkeligheden sammen.

Hvis vi om 100 år sad og førte den samtale her, kiggede tilbage på 'kvantespring i det internationale samarbejde', så tror jeg man ville tage de her 10 år - slutningen af 90erne - som sådan ét kvantespring. Det er også en helt anderledes debat - den er også meget mere nuanceret, imellem landene, og imellem landegrupperne. I gamle dage var det G77-gruppen - som var alle ulandene - der stod overfor de rige lande. De ord og udtryk man brugte var nogle fuldstændigt andre. Så på den måde kan man godt være en lille bitte smule optimist.

Ligger der i den beskrivelse at man lagde bånd på sig selv for 15 år siden? At både den Tredje og den Første verden havde de samme holdninger, men at man ikke turde give udtryk for dem? Eller er der sket et ryk også i opfattelserne?

CFB: Der er bestemt sket et ryk i opfattelserne. Der har altid i udviklingsøkonomien og i debatten om international udvikling har der været nogle forskellige moder, og der er man i dag blevet meget mere nuanceret og udviklet i den måde, som man diskuterer de her ting på. Men det var selvfølgelig fordi man var låst - både i en Kold Krig og i en Nord-syd-konflikt. Nord-sydkonflikten i 70erne og den Kolde Krig selvfølgelig frem til 1989-90, der var man fuldstændig låst i nogle stereotype holdninger og *al* debat var pakket ind i dem. Hvis man fx tager en ting som *retten til udvikling* - som er et fantastisk spændende begreb: nemlig at det enkelte menneske har ret ikke bare til at gå ud og ytre sig og læse avis og deltage i politik, men så sandelig også ret til udvikling, dvs. at kunne gå i skole, eller have et ordentligt hus og få noget mad. Retten til udvikling er et begreb som i de her år begynder at komme frem igen.

Hvis man går 10-15 år tilbage var det fuldstændigt umuligt at diskutere, fordi det var låst i Koldkrigskonflikten. Hvor man i USA lagde vægt på de klassiske menneskerettigheder - nemlig ytringsfriheden - var Sovjetunionens svar, at det var meget mere vigtigt med retten til udvikling, som jo var det, de prøvede at passe på, med en større lighed i deres samfund. Dén debat var fuldstændigt låst: den kom *ingen vegne*. I dag kan man diskutere på en helt anden nuanceret måde.

Var der for 15 år siden en anden form for diplomatisk facade end der er i dag? Når man ikke talte om 'god regeringsførelse', skyldtes det så at man lå under for en politisk korrekthed eller høflighed?

CFB: Nej, der var ikke noget høflighed i det - det var jo skabt af magtsituationen. Det var en magtnødvendighed at føre debatten på den måde. Hvis du gik ud og stod og bankede Mobuto Sese Seko i Zaire, fordi han ikke opførte sig ordentligt, jamen så gik han over til russerne, eller også gik han den anden vej. Så det var en magtnødvendighed: man *kunne* ikke presse den debat længere frem, fordi man så mistede vennerne, og de var nødvendige af sikkerhedspolitiske interesser og forhold. Så det var skabt af nødvendighed - det var bestemt ikke skabt hverken af lyst eller af høflighed. Det var en nødvendighed - og den er der jo ikke mere på samme måde. Skaden ved at Mobuto Sese Seko - nu eksisterer han så ikke mere, men ved at eller en eller anden anden diktator, Mugabe fx, han opfører sig fuldstændigt forfærdeligt - den skade begrænser sig til Zimbabwe. Det er slemt nok, og det er et stort problem, hvad der sker i Zimbabwe, men at kritisere landet i dag er jo ikke noget, man sådan passer på med på grund af sikkerhedspolitiske interesser.

Så på den måde er der en anden debat. Der er selvfølgelig stadigvæk lande, hvor forsigtigheden er der - og det er selvfølgelig jo bl.a. Nordkorea, hvor man lidt mere går på listesko, men det er alligevel skabt i en fuldstændig anden ramme end det var for 10-15 år siden.

Det er den ene grund til min optimisme - den anden er, at man, med den dagsorden der har været i det internationale handelssamarbejde, og ikke mindst i verdenshandelsorganisationen og dens forgænger - den udvikling, der har været dér, har skabt en enestående økonomisk åbenhed - og dermed en enestående økonomisk afhængighed i verden. Og den afhængighed tror jeg på som en politisk *dynamo*.

En gensidig afhængighed, mener du?

CFB: Den gensidige afhængighed. Men alene den *åbenhed*, der er skabt i verden gør, at man ikke kan lukke verdens problemer ude. Det gør, at vi bliver nødt til at håndtere verdens problemer. Hvis du går

10-15 år tilbage, kunne vi lukke af - så kunne vi lukke grænserne i, hvis vi havde et problem. Vi kunne holde problemerne ude på en helt anden måde end man kan i dag. Det tvinger det politiske samarbejde frem - det er drivkraften, tror jeg, i høj grad, i det politiske samarbejde. Det er frihandelen, i virkeligheden - sagt meget enkelt, og den økonomiske integration. Det er det, jeg tror vil gøre at den værdidebat, vi nu har fået sat på plads, også vil føre til en række helt konkrete resultater - og allerede gør det, i virkeligheden.

3. Symbol og substans

Hvad er på programmet helt konkret i Cancun?

CFB: Der er to typer af forhandlinger, der kører. Det ene vil jeg lidt kalde *symbolforhandlinger* eller *signalforhandlinger*. Det er bl.a. sådan noget som det her med medicin til fattige i Afrika og i fattige lande andre steder - og de internationale patentregler, hvordan de står i vejen for at man kan løse verdens sundhedsproblemer. Det er noget, som vil give store overskrifter - men hvis man kigger på substansen, så er der i virkeligheden ikke så meget i det, lige nu i hvert fald. Der er ikke så mange kroner og ører i det, der er i virkeligheden heller ikke så mange menneskeliv, fordi problemerne på en række punkter har en anderledes karakter. Det er en meget vigtig debat - det er vigtigt, den bliver løst, men det er en symbol- eller en signal-forhandling. Det skal ligesom sende et positivt signal - og derfra kan man så komme videre. Der er andre af den slags signalforhandlinger: fx vil man sikkert komme med et trut om at man har nået noget på miljøet, men det, man har nået, det vil være *meget* begrænset: Det, der ligger inden for rækkevidde er virkelig i småtingsafdelingen. Det samme med andre områder. Det er signal- eller symbolforhandlingerne.

Så er der substansforhandlingerne. Og de ligger primært på landbrugsområdet: det er virkelig der, substansen skal findes. Og kilden til succes i Cancun, og kilden til succes for hele den her nuværende Doha-udviklingsrunde, som man kalder forhandlingsrunden, er *landbrug*, uden sidestykke. Der har du nogle rigtigt, rigtigt store tal, når det gælder hvilke ændringer man kunne få i produktionen, i handelsmønstre, i velfærd og i udvikling rundt omkring i verden. Det er dér, der er store tal - det er dér, der er store effekter, og det er det, der er kilden til at få en succes.

Hvis man kigger på dét, så bliver man lidt pessimistisk, i forhold til hvad der kommer til at ske i Cancun fordi europæerne har ganske vist taget nogle skridt, men hvis vi siger at vi har en kilometer at gå, så har vi taget de første 10-20 meter, måske, i den debat. Og den kilometer den bliver målt efter hvad en række af de på dette område meget progressive ulande gerne vil have.

Hvem taler på ulandenes vegne i de her år?

CFB: Man har en forhandlingsgruppe, som hedder CAIRNs-gruppen, der består både af ulande og ilande - og det er også, kan man sige, hvis man vender tilbage til vores diskussion om hvordan situationen så ud for 10-15 år siden, så ville det have været meget usædvanligt at have den slags forhandlingsgrupper, som ligesom går på tværs. Dengang var det meget rige mod fattige eller øst mod vest. I WTO har man har man 'stærke grupper' for eksempel Cairns gruppen, som består af lande som

Canada, Argentina, Brasilien, Indonesien, Thailand, Australien og New Zealand. Det er dem, der driver debatten om de internationale landbrugsforhandlinger fremad. De har en *meget* liberal dagsorden, og de har også en meget liberal landbrugspolitik og derfor står de meget stærkt i forhandlingerne. Inde i midten af det forhandlingsspektrum ligger så amerikanerne, som, kan du sige, har en forvridende landbrugspolitik, men den er langt mindre forvridende end den europæiske, og den er kun halvt så stor som den europæiske, målt efter gængse målemetoder. Så synderen dér, det er europæerne. Som sagt har EU en lille klub af gode venner - bestående af Norge, Schweiz, Japan, Sydkorea og andre lande, som desværre også har fået viklet sig ind i en fuldstændig forfærdelig politik.

Så det er magtsituationen. Og der vil man ikke nå særlig langt i Cancun - man vil forhåbentlig få sat en ramme for hvordan forhandlingerne kan køre videre, men man vil ikke nå reelle resultater på hvad der skal ske.

4. USA taber pusten

Nu fremsætter mange jo et billede i øjeblikket af Bush-administrationen som unilateral, egoistisk ude som hjemme - hvordan er USA i forhold til spørgsmålene om ulandsbistand og frihandel?

CFB: Hvis man kigger på frihandels-dagsordenen og hele konstruktionen af det internationale handelssamarbejde - i GATT, som det hed før, og Verdenshandelsorganisationen, som det hedder nu, så har amerikanerne været *drivkraften*, uden sammenligning: *drivkraften* i det samarbejde. De har drevet denne her proces fremad igennem de sidste 50 år. Og dér været så absolut den multilaterale drivkraft i at få skabt et internationalt handelssamarbejde, som var åbent, i virkeligheden på mange måder også *retfærdigt* - og i stigende grad forhåbentlig: demokratisk. Så der har amerikanerne virkelig været drivkraften: amerikanerne brugte deres krudt på den dagsorden, mens en række ulande og bl.a. også Europa de brugte deres krudt i en anden handelsorganisation, som hed UNCTAD, i FN, hvor man i virkeligheden gik ind for at regulere den internationale verdenshandel og den 'nye økonomiske verdensorden' og en række af de ting, man tænkte på i 70'erne. Det er alt sammen smuldret og faldet fra hinanden.

Derfor er det i dag verdenshandelsorganisation, der står som den absolut dominerende kraft, når det gælder økonomisk samarbejde mellem lande. Det er amerikanerne, der har stået i spidsen for det - sådan er det desværre ikke mere. De har i de sidste år tabt pusten, og det har de gjort af en række grunde.

Den ene grund er, at amerikanerne ikke har så meget mere at komme efter i verdenshandelsorganisationen. De har langt hen af vejen de aftaler, de gerne vil have - og hvis ikke de har dem dér, så har de dem nu bilateralt eller regionalt: de bruger så det regionale, til at få den markedsadgang for deres virksomheder, de gerne vil have; til at få de investeringsaftaler, de gerne vil have, for de store amerikanske virksomheder, som vil ud at investere. Derfor er deres industri godt beskyttet, har god adgang.

Det andet er, at de er virkelig presset i defensiven på en række punkter, når de gælder de forhandlinger, der er i gang lige nu. Det ene af dem er medicin: de har de store medicinalvirksomheder, som selvfølgelig er bange for at miste deres patentrettigheder. Noget andet er på en teknisk ting, som hedder anti-dumping, der er sådan en nødbremse, amerikanerne bruger. Hvis det går for hårdt for sig, så trækker de i den nødbremse. De har også et par andre nødbremser, men på alle de der nødbremser er amerikanerne i defensiven - de vil sandsynligvis ikke længere kunne bruge de redskaber til at finde nogle smutveje hvis stålindustrien eller landbruget eller tekstilindustrien lige pludselig får problemer. Der er virkelig pres på de nødbremser, amerikanerne har opfundet af hensyn til den folkelige opinion. Så dér er de i defensiven, og de er i defensiven på en række andre områder - så det er ikke særlig sjovt for amerikanerne at sidde nede til forhandlingerne: de får bank på en række områder, de har ikke så meget mere at komme efter, og derfor så ser vi et helt andet USA, end man har set tidligere, i de her forhandlinger.

Den tredje grund, som måske kan være afgørende, er så at WTO er jo en elendig konstruktion for amerikansk udenrigspolitik, p.t. Fordi WTO opererer med et princip, som hedder 'mest-begunstigelsesprincippet', som handler om at hvis amerikanerne giver sig på ét område, og giver en fordel til Japan eller til en af dem, der kommer fra Koalitionen, så gælder den samme fordel med det samme for alle andre medlemslande. Det vil sige: det er et virkeligt, virkeligt multilateralt samarbejde, det her - hvor et enkelt lands indrømmelser med det samme vil komme alle andre lande til gode. Og på den anden side har vi en amerikansk udenrigspolitik, der gerne vil tilgodese koalitionen, eller dem, som ikke sender de amerikanske soldater i den internationale krigsforbryderdomstols fængsel. Hvis du gerne vil tilgodese dem, så er WTO virkelig en dødfødt konstruktion - fordi hvis du laver en eller anden fidus, så gælder den altså også Kina og Kenya og Tyskland og Tanzania og hele banden på samme tid. Og derfor så passer det ikke så godt i den koalitions-tankegang og den meget mere sådan selektive tilgang, der er i amerikansk udenrigspolitik *lige* for tiden.

5. Til Kongressens overraskelse

Clinton satsede jo meget på at få NAFTA igennem - var der et toppunkt i amerikansk multilateralisme under ham?

CFB: Ja. Amerikanerne satte sig jo i spidsen for den sidste store forhandlingsrunde, som var Uruguay-runden, fik den i hus i 1994 og fik stiftet verdenshandelsorganisationen. Og det var virkelig en fantastisk udvikling - at man fik opnået det var en meget stor indsats.

Og indenfor en femårig periode af Den Kolde Krigs afslutning?

CFB: Nej, man forhandlede det her fra 1986 til 1993 og skrev så under i 1994, så det var en lang forhandling - men det var den periode, hvor værdidebatten ændrede sig meget, hvor også debatten om økonomisk udvikling ændrede sig, fra stadigvæk at være præget af en vis planøkonomi til at være fuldstændig overrumplet af en frihandels-dagsorden i starten af 90erne. Den åbning og den mulighed, den fik man udnyttet - og man fik så skabt verdenshandelsorganisationen, selvfølgelig som en meget meget frihandelsorienteret organisation. Dét har man så en række problemer med i dag, fordi nu har man en bredere forståelse af, hvad udvikling er - det er ikke bare frihandel, så nu skal man ligesom

tilbage igen. Men amerikanerne fik dér virkelig sat sig i spidsen for at etablere en verdenshandelsorganisation, som er en helt fantastisk organisation når man kigger på hvad den faktisk kan.

Jeg tror det i dag virkelig kommer bag på den amerikanske kongres, hvor stærk en ramme man fik lavet - fordi udover de andre ting, jeg nævnte, som amerikanerne har problemer med, så har de jo også problemer med at de nu sidder i en organisation, hvor alle landene har én stemme. Ulandene har siden da meldt sig ind i verdenshandelsorganisationen i hobetal, og det vil sige at amerikanernes stemmeandel den vægter mindre og mindre og de bliver i dag stemt ned af ulandene. Nu stemmer man ikke, men når man kører forhandlingerne så stemmer man jo sådan lidt indirekte: man skal helst nå til enighed. Men derfor står amerikanerne nu i en organisation, hvor de faktisk kommer mere og mere i mindretal. Det kan man sammenligne med tilbage i 70'erne, da det samme skete i FN's handelsorganisation. De bliver stemt ned, de får sværere og sværere ved at komme igennem, de står overfor en mere velorganiseret og bedre forberedt og langt mere slagkraftig opposition i ulandene og i andre lande.

Er der så en risiko for at der sker det samme, man måske kunne sige der er sket med FN, hvor fordi generalforsamlingen i høj grad har været ulandenes domæne, har retorikken til sidst ikke har betydet noget, fordi man har vedtaget så mange erklæringer, der ikke har været nogen vægt bag. Står WTO overfor den samme risiko?

CFB: Nej, fordi WTO er netop skabt med en fantastisk retsorden og et utroligt stærkt teknisk-twist-bilæggesystem - i mere dagligdags sprog: domstolssystem. Og det er jo også det, der svier til amerikanerne nu: i starten brugte de det jo til at slå ulandene oven i hovedet med, hvis ikke de overholdt nogle patentregler, eller hvis ikke de overholdt de her aftaler - men i dag er det faktisk amerikanerne, der taber en stribe retssager. Og de taber langt de fleste af dem, som de er involveret i. Det er et utroligt stærkt system, håndhævelsessystemet. Jeg undrer mig stadigvæk i den grad over at man nogensinde fik den amerikanske kongres til at gå med til det, fordi det er *virkelig* et system, hvor amerikanerne på det ene punkt efter det andet nu bliver tvunget til at gå ind og ændre nogle ting - og ændre i deres egen lovgivning.

Et eksempel er deres stålprotektionisme - deres seneste tiltag på stål overfor europæerne, som de lige har tabt med et brag. Men en af de mere vigtige er en meget teknisk spidsfindig sag, som handler om skattelovgivningen i USA, hvor man giver nogle bestemte skattefordele til virksomheder, der er registreret på en bestemt måde. Det udnytter mange virksomheder i USA - de registrerer sig i off-shore-selskaber, så kan de få nogle særlige skattebegunstigelser når de eksporterer. Det har de udnyttet, men det er blevet dømt ulovligt i WTO. Det er et meget, meget stort nederlag fordi her skulle du ind og ændre, simpelthen, ved den amerikanske skattelovgivning. Altså: en international organisation tvinger amerikanerne til at ændre deres egen lovgivning. Og hver gang sådan noget sker så giver det et ordentligt hop i dem ovre i kongressen. Det var jo bl.a. derfor man for 50 år siden sagde nej til at lave en stærk international ramme, men det fik man så lavet i 1995. Og nu taber amerikanerne - og de bliver simpelthen bagefter nødt til at ændre deres lovgivning, med henvisning til: "Hovsa! Der er en international forpligtelse her".

Er der en risiko for at man provokerer amerikanerne så meget at de siger farvel og tak?

CFB: Det er dét, man hele tiden frygter. Og den frygt er faktisk, synes jeg, meget reel nu. Man har fredet amerikanerne på en række af de her retssager. Der har været sådan en stiltiende aftale om at man nok ikke skulle kunne alt for mange retssager mod amerikanerne - og især den der spidsfindige én med de der eksport-skatte regler; hvor alle vidste de var ulovligt - og det havde man sådan set vidst i lang tid, men man holdt lidt hånden over amerikanerne, for man vidste godt at debatten i den amerikanske kongres var meget følsom allerede, så man ville ikke provokere dem. Men da amerikanerne så virkelig lammede europæerne - først på en hormonsag, som handlede om amerikansk hormonbehandlet kød, og derefter en banansag, som handlede om europæernes relationer til de gamle kolonier --- dér lammede amerikanerne virkelig europæerne, og da så europæerne havde tabt, sagde de, 'Nå, nu synes vi vi skal have den dér sag med det dér eksport-skattesystem'. Så på den måde var det en optrapning af nogle stridigheder, som resulterede i at man så nu virkelig har sat amerikanerne under pres.

6. Farvel til handelskrigene

Er der nogen forbindelse til det øvrige internationale forhandlingsklima og den sikkerhedspolitiske debat? Har man fået de to ting koblet fra hinanden, fordi folk godt kan se forskel på hvornår det handler om genmanipulerede fødevarer, fx, som vi klarer lidt mere pragmatisk og afslappet, og hvornår det så er de store, sikkerhedspolitiske tvister.

CFB: Ja, der er rimelig stor forskel, det tror jeg man må sige. Selvfølgelig er der et vist samspil, fordi 'klimaerne' påvirker hinanden, men det er adskilte ting, og det man skal notere sig er jo også, at det her foregår på vældig, vældig civiliseret vis. Pressen skriver tit om 'handelskrige' og sådan noget, men det er jo *ikke* handelskrige, som det var i gamle dage: for 10 år tilbage, før dannelsen af handelsorganisationen, der var det handelskrige. Der foregik det jo simpelthen ved at man optrappede - man satte toldsatserne *op* overfor hinanden, og man blev ved indtil den ene part gav sig, nærmest, og lavede den ene mere spidsfindige hindring efter den anden: Sådan foregik det dengang - det er jo en helt anden verden i dag. Det foregår i et retslokale: der sidder tre dommere og så kommer man og fremlægger sagerne; dokumenterer og analyserer, med jurister og hele pivtøjet, og så bliver der truffet en afgørelse. Det er en fuldstændig anden verden end de gammeldags handelskrige.

Så selvom det har store overskrifter i pressen så er det jo en meget civiliseret tilgang - og det er jo virkelig en international retsorden, der her cementerer sig, på det økonomiske område - faktisk som et af de første, hvilket jo er sjovt, og det er derfor jeg tit sammenligner det med den europæiske udvikling. Hvor man også starter med noget økonomisk, og i virkeligheden kigger man tilbage og siger, 'Nå, nu har vi haft 2. verdenskrig - hvordan løser vi så freden i Europa?' Så er der nok *få*, der vil sige: 'Lad os starte med at lave et samarbejde om stål og andre økonomiske forhold - kul og landbrug'. Der er nok ikke mange, der ville pege på det som den mest oplagte måde at skabe fred i Europa på. Men det har vist sig netop at være drivkraften i at skabe et politisk samarbejde mellem landene. Og det er fuldstændig det samme man ser internationalt: at vi starter her med noget økonomisk, så får vi etableret en retsorden på det økonomiske, og så tvinger det simpelthen en politisk overbygning frem - og et politisk samarbejde.

Så på den måde kan du sige at den disciplin og den retsorden, der bliver skabt på det økonomiske område, tror jeg smitter af på andre områder. Ikke alene *driver* det andre forhandlinger fremad - det internationale miljøsamarbejde har i virkeligheden meget sin rod i den afhængighed, der er skabt i det økonomiske. At man bliver simpelthen nødt til at samarbejde om miljø - hvis du ikke kan holde det tropiske træ ude, jamen så bliver du nødt til at samarbejde om at redde regnskoven. Hvis ikke du kan holde tæpperne, der er lavet af børnearbejdere fra Bangladesh, ude, og de ligger nede i Super-Brugsen eller hos tæppehandleren, jamen så bliver du nødt til at samarbejde med Bangladesh om at løse problemet med børnearbejde - for det kræver vores offentlighed og vores befolkning. Så det økonomiske tvinger simpelthen samarbejdet frem. Dermed tror jeg meget på at både det samarbejde og den retsorden vil brede sig. Men den store joker er, som vi talte om, jo amerikanerne. Hvad sker der i USA de næste 10 år?

Der kan man godt frygte at der sker det, som der skete i 70erne, hvor man havde en anden handelsorganisation, UNCTAD - amerikanerne blev stemt ned den ene gang efter den anden, og de skulle lave internationale råvareaftaler, ny økonomisk verdensorden og de syntes ikke det var spor sjovt, noget af det. Og lige så langsomt begyndte amerikanerne at trække sig tilbage. Derfor satte de sig faktisk for at underminere UNCTAD - det lykkedes for dem i utrolig stor grad: UNCTAD er i dag en fuldstændig skygge af sig selv og en ubetydelig organisation uden et eneste forhandlingsmandat tilbage, stort set: det er en fuldstændigt marginaliseret organisation. Man kan frygte det samme med WTO, men man må sige: Verden er anderledes, og derfor så tror jeg ikke det kommer dertil, men man skal bestemt passe på, for amerikanere og folk i den amerikanske kongres siger allerede i dag: 'Vi skal ud af denne her organisation! Forfærdeligt!'

Den periode fra midten af 80erne til de sidste par år, hvor USA stillede sig i spidsen for processen, var en periode hvor det gik økonomisk godt i USA. Er der grund til at tro at i de tider hvor kongressens medlemmer er mest pressede af deres arbejdsløse vælgere, at de så stiller sig mindst velvilligt indstillet overfor resten af verden?

CFB: Både ja og nej. Der er en dobbelt-effekt her. Den ene effekt handler selvfølgelig om, at når der er økonomisk krise har lande *altid* haft en trang til at forsøge at beskytte sig - og det var det, der skete tilbage i 30erne, som forværrede den økonomiske krise i Europa og som var medvirkende til at skabe den frustration, som førte op til 2. verdenskrig. Dengang reagerede landene på den måde: 'Vi lukker os inde. Nu har vi arbejdsløshed - nu har vi arbejdsløshed, så må vi beskytte vores arbejdere.' Hvor det eneste der sker, det er at der kommer endnu mere arbejdsløshed i *alle* landene - det bliver endnu være og så går det galt.

Dér har man lært meget - for det første kan man sige at politikere og økonomer er meget forsigtige overfor den slags tankegang. WTO er i dag et kæmpe bolværk mod den slags reaktioner - det så man med krisen i Asien i 1997-98: Mega økonomisk krise, men fordi de alle sammen er medlemmer af Verdenshandelsorganisationen, så *kunne* de ikke øge deres handelsbarrierer. De var simpelthen *låst* ind i en handelspolitik, som i virkeligheden var meget åben. Det var en *meget* stor fidus i den krise: et utroligt godt bolværk mod protektionistiske reaktioner i Asien. Og det var medvirkende til at de kom så hurtigt ud af krisen igen - at de netop *ikke* lukkede sig inde og gav efter for det pres. Presset er der selvfølgelig, men det er jeg ikke så bange for.

Den anden effekt er så selvfølgelig, at der er et stort behov for at sende positive signaler til økonomien. Det er jo det, man vil sige i Cancun: 'Vi står i en økonomisk krise, vi er lige ved at få en lille bitte smule optimisme'... hvis du i Cancun kan sende nogle virkelig positive signaler til den internationale økonomi om at nu har vi fået skabt nogle nye handelsaftaler; nu kommer der mere adgang og vækst og udvikling - så kan du drive dig ud af processen på den måde. Så derfor er WTO utrolig god til at disciplinere den måde, politikere reagerer på i økonomiske kriser. I stedet for at reagere ved at lukke sig inde, så giver du politikerne en mulighed for at reagere ved at åbne sig op. Det er det, man forhåbentlig vil se - og det er det, der kan give resultat i Cancun.

7. Dybt nede i den franske folkesjæl

Men hvis WTO kan påføre amerikanerne alle de her indrømmelser og nederlag, hvorfor kan WTO så ikke få afviklet den der europæiske landbrugspolitik?

CFB: Ja, det er jo et godt spørgsmål. Der skal vi jo kigge dybt ned i den franske folkesjæl, især - og på de amerikanske *rednecks*, ude i Midt-vesten, ikke? Det er jo der, man ligesom skal finde nogle af svarene på de spørgsmål. Alt, hvad der stort set er sket af reformer i den europæiske og amerikanske landbrugspolitik, er i høj grad presset igennem af Verdenshandelsorganisationen og den dagsorden, der har ligget dér. Der er sket *noget* - der er slet ikke sket nok, og det er en meget pinlig affære at europæerne møder op og taler om frihandel til resten af verden og samtidig har den mest planøkonomiske konstruktion, der stort set findes. Men man kan sige: på den måde har WTO virket. Hvis du kigger på reformprocessen i den europæiske landbrugspolitik, så er stort set alle reformtiltag meget nært koblet til de ting, der er foregået i Verdenshandelsorganisationen. Så det virker - det virker *langsomt*, fordi du har nogle meget stærke lande, europæerne primært, amerikanerne står tit lige bag ved europæerne i den diskussion, og så har du i stigende grad slagkraftige og forhandlingsdygtige ulande og andre rige lande, som presser på. Det er det, der skaber dét - så på den måde *virker* det, men det virker langsomt.

Nu nævner du Frankrig, men det kan trods alt ikke bare være Frankrig, det er galt med: Det europæiske landbrug må jo være en usandsynlig stærk lobbyorganisation, fordi det jo er et problemkompleks vi støder på hele tiden i alle mulige andre henseender - i forbindelse med miljøpolitikken herhjemme, fx.

CFB: Det er jo sådan klassisk politisk økonomi, det her: du har en masse forbrugere, som er dem, der kunne få gavn af det her, men de er relativt dårligt organiserede og i øvrigt møder de ikke så tit op og demonstrerer imod smørpriserne eller ostebjergene. Og så har du en lille gruppe, som får en meget, meget stor fordel, og som er meget, meget godt organiseret. Og det giver simpelthen en forkert løsning, fordi det er den lille gruppe, som kommer til at dominere, og den store, brede gruppe, som er dårlig organiseret, får ikke sine ting igennem. Så det er det, der skaber situationen - men der må man sige, de europæiske landbrugsorganisationer er selvfølgelig i defensiven nu, over hele linien. Og det er det, der også vil komme til at medvirke til at der bliver skabt nogle resultater.

Hvilken arbejdsdeling forestiller du dig der ideelt skulle udvikles mellem FN og WTO? Der ligger i det du siger at den er uafklaret i øjeblikket, ikke?

CFB: Den er uafklaret - og der er endda stridigheder, fordi man har aftaler, der er skabt med udgangspunkt i FN, som i virkeligheden strider mod de aftaler, som er lavet i WTO. Man har ikke afklaret de juridiske spidsfindigheder om hvilken aftale, der så gælder, hvis man skulle komme ud i et slagsmål. Det gælder ikke mindst på miljøområdet, hvor der jo er en række aftaler, både når det gælder farligt affald og når det gælder ozonlagsnedbrydende stoffer og når det gælder truede dyre- og plantearter, hvor man prøver at *begrænse* handlen. Og så har man en frihandelsaftale, der siger man skal gøre handelen mere fri!

De ting skal man selvfølgelig have afklaret. Der er nogle stridigheder, og det er der, der ligger meget i den indeværende forhandlingsrunde. WTO's dagsorden bliver bredere og bredere, hvilket jeg er en *meget* stor tilhænger af. Det er der mange, der er meget kritiske overfor - både dem, der er meget højreorienterede, som siger: "Uha, så får vi ikke frihandel, fordi så kommer WTO til at beskæftige sig med alt for meget - så bliver de forvirrede, så får vi ikke frihandel": Men så sandelig også dem på venstrefløjnen. De er jo meget imod det, for 'Uha - WTO har noget at gøre med frihandel, så må de ikke tage sig af noget af det andet'. Så der er meget få, der støtter den brede dagsorden. Men det er den *helt afgørende dagsorden* for WTO - for netop at skabe sammenhæng til FN-systemet; for at få koblet de her internationale regelsæt bedre sammen. Så på den måde kan man sige: i samspillet mellem FN og WTO er der en række stridigheder - dem skal man have afklaret. På den anden side, som sagt, så tror jeg virkelig at WTO's dagsorden er drivkraften i FN-organisationerne i meget, meget større omfang end man tror. NGO'er - og især miljø-NGO'er - fokuserer netop tit på at WTO ligesom underminerer miljøaftalerne. Jeg tror det er modsat: den dagsorden, der er skabt i WTO er den allerstørste drivkraft i miljøaftalerne - fordi man simpelthen ikke kan løse miljøproblemerne på den gamle måde ved bare at lave toldbarrierer. Man bliver tvunget ud i nogle internationale løsninger - og nogle forhandlingsløsninger i miljøaftalerne - fordi man ikke kan bruge handelsredskabet, som man kunne i gamle dage.

8. Drømmeorganisationen

Du giver udtryk for, at i det øjeblik WTO er dér og man har frihandel på de her områder, så bliver man OPMÆRKSOM på hvordan arbejdsvilkårene er i ulandene, og så skal de være bedre fordi det styrker vores konkurrencesituation hvis vi kan tvinge dem op på et højere niveau. Og igen parallellen til EU, ikke?

CFB: Jo, det er jo fuldstændigt det, der skete i EU. Med det samme vi fik det indre marked så hylede og skreg virksomhederne om at de ikke ville udkonkurreres af de der virksomheder nede i Portugal, som bare svinede miljøet til og mishandlede deres arbejdere. Og omvendt var der måske nogle i Italien, som himlede op om at de ville altså ikke spise salami med så meget nitrat i, eller parmaskinke fra Danmark som ikke var produceret ligesom deres parmaskinke. Og dermed så tvang man i en enestående grad harmonisering frem - noget af det selvfølgelig begrundet i at vi gerne vil have standarderne i verden op, fordi vi bliver bedre til at konkurrere hvis ulandene kommer op på vores standarder. Men også motiveret af at man gerne vil skabe en bedre frihandel - fordi hvis du har ens standarder, så kører

handelen jo meget bedre: hvis du ved at når du eksporterer et køleskab, så er der ikke en eller anden regel i Tanzania om at lågen skal sidde i højre side - hvis du nu har lavet den i venstre side. Netop på fødevareområdet er der jo i stigende grad standarder, som ikke er ens og som i stigende grad bliver en barriere - især for verdens fattige lande, som ikke kan overholde alle vores i virkeligheden fuldstændig horrible fødevestandarder: mange af dem er motiveret netop af at vi vil beskytte os selv, og ikke motiveret i virkeligheden af at det har det helt store med sundhed eller fødevarer at gøre.

Så den der harmonisering den kommer - og det er det, jeg kalder den politiske effekt af frihandel. At det simpelthen tvinger samarbejdet frem - og det er meget, meget vigtigere end den økonomiske effekt. Det som en højrefløj og de borgerlige partier, Venstre og de Konservative, i Danmark tit trutter løs om, at 'hvis bare vi får frihandel, så løser det alle verdens problemer, fordi det så giver økonomisk velstand og vækst og udvikling - denne her med at frihandel er sådan en kæmpemæssig *økonomisk* fidus; dén tror jeg ikke på. Det er et meget mere broget billede - nogle gange kan frihandel være godt for økonomisk udvikling, andre gange kan det være skidt. De økonomiske effekter af frihandel er meget overvurderede - men de politiske effekter er til gengæld meget undervurderede. De politiske effekter af stærk frihandel er for mig helt afgørende for at gå ind for frihandel - så jeg er stærk tilhænger af frihandel, men jeg er det af en helt anden grund end Anders Fogh Rasmussen.

Du henvender dig flere gange i bogen mere eller mindre eksplicit til venstrefløjen. Er det dit indtryk at en del af den ikke er fulgt med i det, der er sket de sidste 15 år? Hvordan er dit syn på en bevægelse som ATTAC, fx?

CFB: Jeg synes man på venstrefløjen begår en stor fejl både i sin modstand mod frihandel og i virkeligheden sin modstand mod en organisation som WTO. Fordi som sagt: Frihandel er helt afgørende for at få verdens lande til at samarbejde - og det er jo det, som man i virkeligheden på venstrefløjen traditionelt har lagt vægt på. Der skal man se frihandel som et meget vigtigt redskab til at skabe det samarbejde, i stedet for at kæmpe mod frihandel af nogle mere eller mindre tågede ideologiske grunde, som lå tilbage i Den Kolde Krig.

Det andet store problem jeg ser i en række af de her organisationer, det er denne her meget stærke modstand mod en organisation som Verdenshandelsorganisationen. Man har været modstander af Verdenshandelsorganisationen fordi den har haft den der meget liberale dagsorden - og som sagt så tror jeg at den på sigt kan føre til en anden dagsorden. Det er dét strategiske sigte, man skal have. Men så har man været modstander af WTO fordi den var udemokratisk og alt muligt andet - og det har den ganske rigtigt været fordi der var relativt få ulande med, de var dårligt organiserede og derfor tog de rige lande beslutningerne i det der Grønne Rum, som man tit har talt om, som er sådan et lille rum hvor de få handlekraftige lande satte sig ind og lige fik ordnet de der sidste detaljer, og så gik man ud til resten og sagde: 'Kære Venner, gider I godt skrive under her?' Sådan foregik det - og det var da helt horribelt.

Men det er ét land, én stemme. Der er flere og flere ulande med - de har *alle tiders mulighed* for at sætte en dagsorden i Verdenshandelsorganisationen, fordi i dag er langt flertallet af medlemmer ulande; de er bedre organiseret; de har forhandlere nu; de forbereder sig; de samarbejder - og derfor er WTO i virkeligheden en *drømmeorganisation* for ulande, der gerne vil sætte en dagsorden. I modsætning til mange andre - hvis du tager G7, fx, hvor de jo ikke engang er med, eller OECD, hvor de overhovedet

heller ikke bliver inviteret, eller hvis du tager det bilaterale samarbejde, som der ellers ville gro frem: dér ville ulandene stå *meget* svagere. Det er jo det, man hele tiden skal kigge på: Hvad er det, der er alternativet her? Alternativet til WTO er jo ikke at FN genopliver en eller anden fantastisk demokratisk handelsorganisation, der genopliver den 'ny økonomiske verdensorden' fra 70erne - næh, alternativet til WTO, det er kaos Alternativet til WTO det er at du vil gå tilbage til de bilaterale og regionale aftaler.

9. Verdens mest demokratiske organisation

Der ligger næsten i din analyse et element af overraskelse? Dels at WTO kom til at eksistere, og dels at det lykkedes at lave bindende aftaler osv.?

CFB: WTO's styrke er kommet som en overraskelse for alle, tror jeg næsten. Og jeg kan stadig væk ikke forstå at amerikanerne skrev under. Det var Bill Clinton, der gjorde det - han havde måske et svagt øjeblik - men de skrev under og de gik med.

Dem havde han havde nogle stykker af.

CFB: Men han skrev faktisk under og amerikanerne gik med - det gjorde de fordi det var pakket ind i den store pakke, som hed at de amerikanske virksomheder fik bedre forhold rundt omkring i verden; de fik meget frihandel; de fik beskyttet nogle patentregler i den der fuldstændigt urimelige patentaftale - så de fik en række økonomiske gevinster. Men den *politiske* konstruktion - det er stadigvæk for mig en gåde hvordan amerikanerne nogensinde gik med til den. Men de *er* der, og de *bliver* der, forhåbentlig - og det fungerer. Der kører *hundredvis* af retssager - hvor man afgør stridigheder, hvor man videreudvikler reglerne, hvor man øger samarbejdet og måden at fungere på, man hjælper nu ulandene til at være mere med i forhandlingerne; man har et retshjælpssystem overfor ulandene, så de kan være med i det her --- så på alle måder synes jeg den demokratiske udvikling i WTO er meget positiv. Der er lang vej igen før det er godt nok - magten følger nu engang *magten*, sådan er det internationale samarbejde og derfor bestemmer de rige lande meget mere end de fattige, i WTO. Men det bevæger sig - virkelig - den rigtige vej.

Og det synes jeg man skal anerkende på venstrefløjen og sige: 'Hovsa - her har vi faktisk en organisation' - og det har jeg fra FN's udviklingsorganisation, UNDP, der på papiret - 'er den mest demokratiske organisation i verden'. Fordi hvert land har én stemme; man har et meget lille sekretariat - der er 500 mennesker ansat. Det er jo ikke sådan der er et kæmpe megasekretariat, som kører det her. Næh - det er en lille flok mennesker, som sidder på sekretariatet - det vil sige at det er medlemmerne, der i høj grad har indflydelsen og bestemmer. Man har en retsorden, så når man har vedtaget noget så afgør man tvisterne på fornuftig vis, og dem, der ikke overholder reglerne, de får en straf - og det får de meget hurtigt: det tager 18 måneder. Det kan et dansk retssystem overhovedet ikke håndtere eller være med på. Det kører hurtigt og effektivt - får afgjort stridighederne og kommer videre. Man har faktisk her verdens mest demokratiske organisation, som i stigende grad kan blive den organisation, som får bredt det internationale samarbejde ud og får skabt denne her politiske overbygning. Dét synes jeg man skal anerkende på venstrefløjen og sige: 'Hovsa - historisk mulighed! Lad os bakke op! Men lad os

udnytte mulighederne for at få skabt nogle goder aftaler på miljø, arbejdstagerrettigheder og udvikling i verdens fattige lande.

10. Udvid WTO's dagsorden

Det er din centrale opfordring - til venstrefløjen og ulandene: ikke at begrænse og bekæmpe WTO, men at udvide dagsordenen og lægge loddet derover. Nu drog du selv sammenligningen til G7 og OECD: vi har lige sikkerhedspolitisk set at fordi der er flere internationale forhandlingsfora, man kan arbejde i [FN, NATO, Coalitions of the Willing] når man har et valg om hvor man ønsker at forhandle henne, så vælger et land vel ud fra hvor det føler sine interesser bedst varetaget. Er det en holdbar situation at man har det her store antal af internationale fora - også der prøver at sætte en dagsorden alle sammen? Eller ligger der i din analyse også at WTO har nogle styrker, at den bliver førende dagsordensætter?

CFB: På en række områder bliver WTO den førende dagsordensætter – hvis, som sagt, amerikanerne ikke virkelig trækker følehornene til sig. Det gør den - og det er den allerede. Dagsordenen i WTO er jo også blevet utroligt udvidet siden starten af 90erne - da jeg var med i starten af 90erne til de her WTO-møder, der ville man overhovedet ikke diskutere *udviklingsbistand* i Verdenshandelsorganisationen, eller i GATT som det hed på det tidspunkt. Det ville de rige lande ikke - de sagde, 'Nej, det vil vi ikke: det foregår i UNDP, det kan du spørge om i næste uge, hvor vi har møde dér - eller et andet sted. Man ville overhovedet ikke diskutere miljø. Man ville overhovedet ikke diskutere investeringer. Man ville overhovedet ikke diskutere offentlige udbud; serviceydelser; *landbrug* - de rige landes landbrug. Så dagsordenen breder sig utroligt meget ud: i dag diskuterer man alle de her ting. Alt fra bistand og gæld og teknologi - det er på dagsordenen i Verdenshandelsorganisationen, så det bliver virkelig den der politiske konstruktion - den udvikler sig. Og WTO er så central, fordi det *virkelig* er multilateralt - snart over 150 lande. Det virkelig er en stærk retsorden og det er det, der giver WTO styrken.

Man kan selvfølgelig godt sige: 'Uha - tager det noget fra nogle andre?' De her mange fora, som du siger - er det så WTO, der render med dagsordenen? Min pointe er bare: Nej, det er præcis modsat. Tag et eksempel som fødevarestandarder, som er mit yndlings eksempel. Hvor man faktisk har skrevet ind i Verdenshandelsorganisationens regelsæt at *hvis* der bliver lavet fødevarestandarder i den FN-organisation, som hedder *Codex Alimentarius*, så skal landene respektere dem. Det har man skrevet ind - sådan en lille sætning i Verdenshandelsorganisationens regelsæt. Det har i *den* grad styrket det internationale arbejde med fødevarestandarder. Lige pludselig så får de her fødevarestandarder en helt anden *værdi* - fordi de bliver bindende, og landene ligesom kan påberåbe sig dem som noget, der har værdi, og de kan bruge det til at forsvare deres rettigheder med i Verdenshandelsorganisationen. Så der har man altså fået styrket organisationen fordi man tager en legitim bekymring hos forbrugerne ind - 'fødevarerne - hvad er der i dem'? Man har fået styrket den del af FN-systemet, som beskæftiger sig med fødevarestandarder, fordi det er blevet langt mere vigtigt, det arbejde. Så man får styrket både FN og WTO, når man på den måde kobler forhandlingerne sammen.

Tilsvarende hvis man tog nogle andre områder - miljø-aftalerne: hvis man ligesom fik skrevet det ind at hvis man har indgået en miljøaftale, så har det også status ovre i Verdenshandelsorganisationen, så ville det styrke miljøområdet og det ville styrke Verdenshandelsorganisationen. I dele af NGO-miljøet og på

venstrefløjen har man set det her som en konfliktsituation - 'Uha - hvis der var noget, der gik til WTO, så svækkedes noget andet'. Næ: det er en *synergi*-situation; når man styrker dagsordenen i WTO så styrker man den også i FN-organisationerne. Og det er det samspil, der er så vigtigt at få fat i. Men det er ikke noget, der kommer af sig selv: det er selvfølgelig en politisk kamp, alt det her; noget man skal kæmpe for - fra sten til sten, fra aftale til aftale, fra indrømmelse til indrømmelse. Det er ikke sådan at der er en eller anden endegyldig automatik, som gør at nu har vi fået lavet WTO og så ordner alle verdens problemer sig selv - næh, det er skam bestemt en kamp. Som vi ser det på medicin-samfundet, med patenterne på AIDS-medicin især, hvor det selvfølgelig er en kamp. Men kampen foregår langt bedre i WTO - fordi ulandene står stærkt her - og det styrker i virkeligheden FN-organisationernes arbejde for HIV, AIDS og andre sygdomspestidier: det er blevet styrket af den debat, som i virkeligheden blev skabt af WTO. Debatten om Sydafrika og AIDS-medicin - den havde i virkeligheden udgangspunkt i noget, der foregik i WTO, men det har så styrket FN's arbejde for at løse sundhedsproblemerne. Så det er virkelig en synergisituation, og derfor så er jeg ikke så bange for den der med at 'vi tager noget fra FN'.

Der ligger også i din sammenligning mellem WTO og EU, at præcis fordi man i EU har haft forskellige emner på bordet af gangen har man været i stand til at nå nogle løsninger. Har det været en forklaring på hvorfor FN ikke, eller kun sjældent, har levet op til de store forventninger - at man har siddet med områderne fragmenteret?

CFB: Ja - det har været en stor hæmsko at man har haft denne her utroligt fragmenterede og forvirrede tilgang til problemerne. Det er selvfølgelig skabt af en eller anden psykologi, som siger: 'Hvis vi skal løse et problem, så er vi nødt til at fokusere *lige præcis* på dét problem - hvis vi vil have løst ørkenspredningen, så må vi fokusere på den; hvis vi vil have løst regnskovsproblematikken, så må vi forhandle kun om det' - men det giver en dødfødt forhandlingsituation.

Men der er et paradoks - nu advarer du mod at fokusere snævert, men du advarer også imod at bruge de forkerte redskaber: 'man skal ikke lave handelsbarrierer for at forhindre børnearbejde eller redde regnskoven: det er bedre at føre en direkte politik'.

CFB: Men de to ting hænger netop sammen. Det at du i WTO har fået sat nogle meget stærke regler op for hvornår du må bruge handelsinstrumentet, det tvinger den politiske løsning frem - for du kan ikke tage handelsinstrumentet. Og det tvinger så igen den brede diskussion frem. Så derfor er jeg meget tryk ved at diskutere nogle af de her ting i WTO, i virkeligheden. Ulandene er bange for at diskutere arbejdstagerregler i Verdenshandelsorganisationen, for de er bange for at hvis du begynder at diskutere det dér, så vil de rige lande bruge det som en ny form for protektionisme - 'rød' protektionisme, som man kalder det, eller 'grøn' protektionisme hvis det er på miljøområdet. Ulandene er med andre ord bange for, at hvis man får de her brede emner ind, så bliver det brugt som en ny handelsbarriere overfor dem. Så siger vi til dem: 'Ok, I har ikke styr på børnearbejde - så må vi gerne lukke af.' I har ikke styr på jeres udledning af dioxin, eller hvad det nu er, vi må gerne lukke af overfor jeres varer'.

Men min pointe er: Nej, det er *ikke* det, der sker - fordi WTO's regler for *hvornår* du må bruge handelsinstrumentet er *så* stærke; de begrænser *virkelig* handelsinstrumentet - så det at man får *dagsordenen* ind i WTO, det fører ikke til ny protektionisme, det fører til øget samarbejde om at løse problemerne på *andre* måder. Netop ved at hjælpe dem med bistand eller teknisk assistance eller bygge

skoler, hvis man skal have børnene ud af fabrikkerne, eller lave regnskovspolitik, hvis man vil redde regnskoven. Så det er det, der er pointen i hele konstruktionen: at man får tvunget det politiske samarbejde frem. Og det er de muligheder, man skal udnytte. Der er så en række tekniske ting om hvordan man kan gøre det, men den overordnede strategi, den tror jeg på.

11. Hvor VK burde følge USA

Nu har der jo været en kritik af VK-regeringen næsten siden dens tiltrædelse, men særligt omkring Johannesburg-topmødet sidste efterår, for dens holdning til ulandsbistanden. Er du enig i synspunktet om at VK-regeringen har brudt med traditionel dansk bistandspolitik - og den traditionelle tanke om Danmark som foregangsland i det henseende?

CFB: Ja, og først og fremmest synes jeg det er ærgerligt man ikke udnytter de mange, mange store muligheder, der er ude i verden, og den optimisme, der er i verden, til at sætte en international dagsorden. Det synes jeg er ærgerligt. Og man kan sige at på mange punkter følger regeringen tæt i fodsporene på George Bush og den amerikanske holdning. Men netop på bistandspolitikken synes jeg ikke vi gør det: der går amerikanerne faktisk den anden vej - de øger deres bistand i de her år. De eksperimenter med nye modeller og konstruktioner - og der er en helt anderledes bistands-optimisme og -tænkning i USA end der har været før. Der oplever vi præcis det modsatte i Danmark og dét synes jeg er paradoksalt. Der synes jeg vi skulle gå lidt i amerikanernes fodspor - eksperimentere, tænke nyt og sætte bistanden op".

Når amerikanerne gør det nu, er det så udtryk for en reel, substantiel forandring eller er det en afledt effekt - hvis man fordobler militærbudgettet øger man ulandsbudgettet for at få det til at se pænere ud?

CFB: Det er et udtryk for flere ting. For det første, selvfølgelig, et udtryk for at amerikanerne har været nødt til at have det bløde sikkerhedspolitiske instrument ved siden af det hårde, som du siger. Når man fører en krig i Afghanistan, så skal man også kunne hjælpe dem med genopbygningen - ellers bliver kritikken af den amerikanske udenrigspolitik simpelthen alt for massiv. Det er selvfølgelig også der et udtryk for forskellige fløje i den amerikanske administration, hvor nogle får noget på den ene konto og andre så får noget på den anden. Nogle får noget krudt og nogle kugler - andre de får noget af den bløde sikkerhedspolitik og udviklingsbistand.

Så det er det bestemt et udtryk for, men det er så sandelig også et udtryk for at der en bistandsoptimisme - der er flere og flere vurderinger der peger på at bistanden virkelig *virker*. I lande, som også gør noget selv, der virker bistanden - og den virker generelt, kan du sige, i alle lande: det kommer der flere og flere analyser af.

Er det fordi man giver bistanden på en anden måde i dag end for 10 eller 20 år siden?

CFB: Du har vredet bistanden ud af Den Kolde Krigs klamme greb. Dengang var bistanden fuldstændig syltet ind i en Koldkrigstænkning - ikke alene gik en hel del af bistanden selvfølgelig til decideret korrupte regimer, fordi man skulle holde dem på den ene eller den anden side, men derudover så blokerede den internationale dagsorden også for at man kunne diskutere netop *god regeringsførelse*

som en forudsætning for at bistanden faktisk virker. Derfor er der i dag *alle* gode muligheder for at bistanden virker - landene opfører sig bedre og vi ved meget mere om hvordan man giver god bistand.

Så der er alle muligheder for at sætte en virkelig god dagsorden med udviklingsbistanden. Og når det budskab lige så langsomt trænger igennem, også i den danske befolkning, så tror jeg også man vil se en anderledes opbakning til bistanden, og en større modstand mod de nedskæringer, som den danske regering faktisk har foretaget. Så det er det, der ligesom skaber denne her optimisme, der er rundt omkring. Og så er det selvfølgelig også, igen, tilbage til den politiske nødvendighed: at denne her gensidige afhængighed i verden, både på det formelle plan og ellers. De økonomiske relationer; virksomhederne er afhængige af hinanden - de har datterselskaber i lande, hvor der måske er store problemer - de rapporterer hjem til hovedkvarteret, der derefter snakker med politikere. Frihandlen, hvor tæpperne fra børnearbejde og regnskovstræet kommer ind over vores grænser - og dét bliver vi nødt til at forholde os til og gøre noget ved; det tvinger bistanden frem. Og så også den mediemæssige virkelighed: at problemerne er i vores stue, radio, tv og internet hver eneste dag. Det tvinger også nogle reaktioner frem, som er anderledes.

Det er jo den traditionelle globaliseringstankegang. Men man kunne jo spørge om der ikke har været et brud med den, de senere år: at man i den danske offentlighed fx er mindre tålmodig med og tolerant overfor 'verden' udenfor.

CFB: Jo, men det hænger i høj grad sammen med at man ikke har haft nogle politikere, som har kunnet sætte sig i spidsen for at pege på løsninger og modeller, som faktisk kunne gøre verden til et bedre sted. Der synes jeg netop dér, hvor der har været sådan et alvorligt knæk: at vi fik en regering, som for at skabe flere hoftoperationer og bedre knæ, skammede lidt den dagsorden, der handlede om virkelig at få overbevist befolkningen om at vi kan gøre noget - vi kan skabe nogle andre modeller og vi kan faktisk bidrage til at løse problemerne. Jeg tror virkelig det er det, det handler om - jeg tror netop ikke den danske befolkning er nået til et punkt nu, hvor de er ligeglade med resten af verden og i øvrigt gider hjælpe, næh, tværtimod. Men de skal sørme da vide at det - for det første: virker. De skal også vide at der er noget optimisme og nogle modeller her, som de kan bidrage fornuftigt til. Se hvad der sker når man laver en indsamling til Irak: lige pludselig får man et resultat som er flere gange så stort som man faktisk havde regnet med. Så jeg kører ikke med på den dér med at nu er befolkningen blevet navlebeskuende og indadvendt. Men man skal give dem nogle muligheder, nogle løsninger og den optimisme, som der skal til.

12. Ud af den negative spiral

Men man kunne sige: skylden er måske ikke den nuværende regerings, men jeres. Måske har dit eget parti og Soc.dem. og venstrefløjen i øvrigt været gode nok til at gøre den der solidaristiske dagsorden attraktiv?

CFB: Det giver jeg dig fuldstændig ret i - det, der sker op igennem 90erne var jo for det første at man var på en stigende trend. Bistandsmængden steg - der var flere og flere penge, der var en almindelig konsensus omkring at sådan skulle man gøre det, der var stort set ingen stridigheder i det danske Folketing. Den måde vi forvalter bistanden på gør også at det meget er blevet en lukket, indadvendt

debat - fordi man rent teknisk har lavet det i Danidas styrelse, som er en lukket forsamling, hvor man sidder og diskuterer de her ting, så offentligheden kobles af. Og samtidig så man jo en række problemer i bistanden, som gjorde at den blev gjort mere professionel, den blev meget mere teknokratisk og teknisk og indviklet - og i hele det der, der fik man lukket sig inde, selvfølgelig, i en osteklokke omkring en bistand, hvor man mistede folkeligheden. Og det gjorde man fordi det jo gik fint - det gik jo opad, det *gik* jo bedre, man *blev* jo bedre til at lave bistand. Den blev så sandelig meget professionel og meget teknisk.

Men tror du også at der på centrum-venstre-siden i 90erne var en fornemmelse af at der var nået en tværpolitisk enighed, om ulandsbistand og miljø fx, at det var ikke noget vi behøvede at diskutere fordi Danmark havde en linje og en profil, som - man troede at - alle var enige om? Så der er en overraskelse fordi regeringen har truffet nogle andre valg end man måske havde forventet?

CFB: Det tror jeg helt sikkert. Derfor forsømte man netop den daglige kamp for at overbevise den danske befolkning om hvor vigtigt det her i virkeligheden er - hvor stort behovet er og hvor meget bedre, det i virkeligheden virker nu, end det gjorde før. Den dagsorden har man forsømt, fordi der var borgfred og konsensus - det har *virkelig* været et konsensus-område, ikke, fordi du altid har haft et af bistandspartierne på midten, som har været regeringsbærende, så har der ikke været det helt store behov for at kæmpe den kamp. Så det er da kommet som et chok for hele miljøet - at man lige pludselig har en regering som ikke har den fuldstændig naturlige opfattelse at Danmark selvfølgelig skal give 1 % af vores meget store velstand til verdens meget fattige lande. Det var en *brat* opvågnen til virkeligheden.

Er der en risiko for, at fx de unge der ville ønske at sætte en anden dagsorden føler det er mere attraktivt at lægge kræfterne fx hos ATTAC, og den type organisationer som stiller sig i skarp opposition, og måske synes at det som Soc.dem. og de Radikale kan gøre i Folketinget er lovlig valent? Hvordan kan I konkurrere med en mere oprørske venstrefløjdsdagsorden, hvis den nu skulle dukke op igen:

CFB: Jo, men jeg tror ikke det ligger så meget til Danmark i virkeligheden. Det ligger ikke så meget til den danske mentalitet - det er noget du sådan mere ser i den franske offentlighed - den sydeuropæiske, den amerikanske måske. Jeg tror i virkeligheden ikke den i så høj grad appellerer til den brede danske offentlighed.

Jeg synes det er rigtigt, rigtigt godt at der eksisterer organisationer som ATTAC og andre, der udfordrer - som virkelig prøver at få vores øjne op for hvordan verdens urimeligheder de nu engang er. Så jeg synes det er vældig, vældig godt - og det er jo også noget af det, der så igen provokerer nogle af de større danske organisationer på det her område til at finde nye metoder til at få deres budskaber ud. Så det har bestemt været livgivende også for den danske debat at man har fået nogle nye typer af organisationer, som mere slagkraftigt og ved brug af nye metoder - ikke de voldelige, det er ikke dem, jeg her tænker på og som ATTAC jo også tager afstand fra, men nogle af de metoder med brug af internet og andre former for formidlingsredskaber. Det er bestemt livgivende - og det provokerer alle andre til at gøre en større indsats.

Men I er presset på midten - og den 'regeringsbærende venstrefløj' er også presset, fordi man på den ene side har Dansk Folkeparti og på den anden side har den der mere ekstreme dagsorden, ikke?

CFB: Det, der er gået galt er jo at man som sagt på venstrefløjen - og tildes også på midten - jo har været utroligt *globaliseringskritiske*. Og utroligt negative overfor nogle af de løsninger, det nu tegner til at der kan komme. Bærende løsninger. Man har været så utroligt kritisk overfor Verdensbanken, som virkelig *har* ændret sig meget og i dag gør et godt stykke arbejde rundt omkring. Man har været så utroligt kritisk overfor Verdenshandelsorganisationen - den der utrolige kritik; og til enhver international forhandling er NGO'er og venstrefløj mega-kritisk bagefter og udråber det hele til at være en katastrofe og en fiasko. Det bider sig selv i halen - for hvis ikke der ER løsninger derude; hvis det hele ER en katastrofe og en fiasko, og hvis de der internationale organisationer ER nogle forfærdelige, grumme og stygge og udemokratiske nogen, hvordan skal vi så bagefter kunne overbevise den danske befolkning om at de så skal give flere penge til dem? Og flere penge til noget af den dagsorden, de står for.

På den måde har man vikler sig ind i en negativ spiral, som er svær at komme ud af. For nu er man nødt til at gå ud at sige: 'Jamen, vi *tror* faktisk på de her internationale organisationer. At de gør det godt. Vi tror faktisk på at der er løsninger derude - og vi tror faktisk på at det internationale samarbejde har *bragt* os et stort skridt fremad. Og dét vil vi gerne være med til at støtte - endnu mere og endnu bedre i fremtiden'. Men man har ligesom fået viklet sig ind i den der negative spiral, fordi man levede af at presse den endnu hårdere og endnu barskere, den kritik af at vi ikke gjorde nok og at der ikke skete noget. Og det svier selvfølgelig lidt til en venstrefløj. Man har ikke kunnet skabe den positive dagsorden og det positive bud på at det kunne lade sig gøre.

Og så ligger der jo også i den analyse du har givet os at det er altså en udvikling, der er sket med accelererende voldsomhed indenfor en 10-årig periode?

CFB: Ja, og det kan da også være svært at se når du står *i det*: når du står til topmødet, hvor de endnu engang ikke får vedtaget at alle verdens goder skal fordeles bedre og at alle verdens regnskove i øvrigt skal reddes. Og den har jeg da selv bestemt været en del af - den der med at man bliver *så* skuffet, når man står til det ene topmøde efter det andet og ser på at de sidder og forhandler om et par kommaer - og et "om" og "men" og "og"; alle de der ting. Så synes man VIRKELIG at det store overblik det forsvinder. Når man så samtidig rejser i verdens fattige lande og ser den enorme nød og elendighed, som der er: børn, der sover på gaden og sniffer lim. Når man ser alt det der, så bliver man utroligt frustreret - og så er det man bliver meget negativ overfor hvad der sker. Men hvis du så prøver sådan lige at stige ud og sige: "Hvad er det, der er sket i løbet af de sidste 10 år?" Så må man trods alt sige at så har vi taget et *meget* stort skridt fremad. Og dét skal vi være meget bedre til at fortælle til danskerne, fordi så vil de gerne være med til at tage ét skridt til.